

วิษญ์ศุภร์ เมาระพงษ์

คณบดีสาขาวิศวกรรมสารสนเทศของหน่วยงานภาครัฐ
 สังกัดสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา
 มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

ลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์

สิ่งจำเป็นในยุค New Normal

สถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของ COVID-19 อย่างต่อเนื่องในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ประกอบกับการแพร่ระบาดระลอกใหม่ซึ่งมีความรุนแรง และขยายวงกว้าง ส่งผลกระทบต่อองค์การที่ต้องปรับตัว เพื่อให้ยังคงสามารถดำเนินงานต่อไปได้ในสถานการณ์ดังกล่าว โดยมีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุน และเป็นเครื่องมือสำคัญในการก้าวผ่านสภาวะเช่นนี้ไปได้

ซึ่งในช่วงที่ผ่านมา องค์การต่าง ๆ มีการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารอย่างเต็มที่ และเต็มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน ด้วยสภาพการทำงานร่วมกันแบบ New normal และมาตรการที่ต้อง work from home อยู่อย่างต่อเนื่อง ทำให้หลายองค์การถึงขั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสารประสานการทำงานร่วมกัน ทั้งระหว่างพนักงานในองค์การ การติดต่อประสานการทำงานร่วมกันระหว่างองค์การ รวมไปถึงการให้บริการกับลูกค้า ในหลายรูปแบบที่ก้าวข้ามข้อจำกัดเดิม ๆ ที่จะต้องเข้ามาพบปะปฏิสัมพันธ์กันไปโดยสิ้นเชิง เปลี่ยนเป็นการใช้กลไกทางเทคโนโลยี หรืออาศัยผู้ให้บริการบุคคลที่สามที่มีความเชี่ยวชาญ และน่าเชื่อถือเป็นสื่อกลางในการทำธุรกรรม ซึ่งมีให้

เลือกใช้อย่างมากมายหลากหลายผู้ให้บริการ และรูปแบบของเทคโนโลยี ในราคาที่คุ้มค่างับการลงทุน

จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้เราได้สัมผัสการใช้งานเทคโนโลยีกันอย่างจริงจัง หนึ่งในนั้นก็คือ “ลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์” ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจถึงขอบเขตของสิ่งที่เรียกว่าลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์กันก่อน

ลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ หรือ Electronic Signature ซึ่งเรามักจะได้ยินคำเรียกสั้น ๆ ว่า E-Signature ถ้าให้นึกภาพตามง่าย ๆ นั่นก็คือ การลงนามหรือเซ็นเอกสารเพื่อยอมรับ เพื่อยืนยันตัวตน หรือเพื่อผูกมัดการทำธุรกรรมต่าง ๆ แต่เดิมเราจะใช้อุปกรณ์จำพวกปากกากลางนามในเอกสารที่เป็นกระดาษ ซึ่งลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ แบบที่เข้าใจง่าย ๆ ก็คือการเปลี่ยนมาใช้กลไกทางอิเล็กทรอนิกส์แทนปากกา และเอกสารทางธุรกรรมที่เดิมเป็นกระดาษก็จะอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

สาระสำคัญของลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ นั่นคือ “ความน่าเชื่อถือ” ซึ่งจะต้องสามารถพิสูจน์ทราบได้เหมือนกับการลงนามด้วยปากกาในเอกสารกระดาษ ดังนั้นในการใช้งานลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ จำเป็นจะต้องดำเนินการภายใต้กรอบของกฎหมาย

ที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้ โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ได้ให้นิยามไว้ว่า “อักษร อักขระ ตัวเลข เสียง หรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น”

ซึ่งจากนิยามดังกล่าวหมายความว่า ธุรกรรมเหล่านี้เข้าข่ายการใช้ลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ อาทิ

- การที่เราสั่งซื้อของผ่านระบบ E-Commerce หรือพวก E-Marketplace อาทิ Shopee, Lazada ฯลฯ และผู้ให้บริการ Logistics นำของมาส่ง และมีการบันทึกภาพ เสียง ข้อความ หรือแม้กระทั่งการให้รางวัลลายมือผ่าน mobile device ต่าง ๆ เพื่อแสดงตัวตนในการรับสินค้า

- การชำระเงิน หรือทำธุรกรรมการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านช่องทางที่หน้าเชื่อถือ (Internet banking, Mobile banking, Payment service ฯลฯ) ด้วยการยืนยันตัวตนรูปแบบต่าง ๆ การใช้รหัสทางอิเล็กทรอนิกส์

- การตอบรับบริการทางด้วยการบันทึกเสียงของ Tele sale ต่าง ๆ เช่น การสมัครสมาชิก บัตรเครดิต สินเชื่อ ซื้อ-ขายประกัน ฯลฯ

- การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ที่มีการระบุหรือลงนามท้ายจดหมาย

- การ Scan เอกสารกระดาษที่มีลายเซ็นเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ และสร้างเป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์

- การสร้างเอกสารที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ มีการนำรูปภาพลายเซ็นไปผนวก และวางบนเอกสารดังกล่าว เพื่อนำไปใช้ในการทำธุรกรรม สัญญา แทนเอกสารกระดาษ หรือใช้เพื่อวัตถุประสงค์เป็นสำเนาของเอกสารกระดาษ เพื่อความสะดวกรวดเร็วของการทำธุรกรรมโดยอนุโลมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น เอกสารใบเสนอราคา เอกสารสั่งจ้าง ฯลฯ ที่ออกด้วยโปรแกรมทางบัญชีที่มีการรับรองเพื่อใช้งานตาม

กฎหมายจากหน่วยงานที่กำกับดูแล

- ธุรกรรมอื่น ๆ ที่เข้าข่าย ซึ่งมีกลไกการใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จากบุคคลผู้ทำธุรกรรมในการระบุเพื่อยืนยันตัวตนหรือสร้างความสัมพันธ์ไปยังเจ้าของข้อมูล เพื่อรับผิดชอบการรับรู้ต่อธุรกรรมดังกล่าว

โดยในพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 ได้มีการระบุความในมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดระดับความสำคัญ ความน่าเชื่อถือ และรูปแบบการใช้งานลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ไว้ ซึ่งสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) หรือ ETDA หน่วยงานในสังกัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลทางด้านกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ได้สรุปใจความตามกฎหมาย และเผยแพร่ข้อมูลการระบุประเภทของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบทั่วไป

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบทั่วไปนั้น เป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ประกอบด้วยอักขระ ตัวอักษร ตัวเลข สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งก็จะไม่ถูกจำกัดนิยามว่าต้องอยู่ในรูปแบบของอักขระ ตัวอักษร สัญลักษณ์ หรือเป็นแบบลายเส้นเท่านั้น แต่รวมถึง รูปภาพ เช่น ภาพลายเซ็นบนกระดาษที่ Scan เข้าไปในระบบคอมพิวเตอร์ การคลิกปุ่มตอบรับเอง ทำธุรกรรมผ่านระบบสารสนเทศ การกล่าวตกลงในข้อมูลใด ๆ ด้วยเสียง รวมถึงการใช้งานระบบสารสนเทศที่เป็นระบบอัตโนมัติซึ่งมีการระบุว่ามีผู้ตอบ ผู้ลงข้อมูลนั้นคือใคร ก็คือว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบทั่วไปเช่นกัน

ดังนั้น จากตัวอย่างข้างต้นที่ยกมาถือว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบทั่วไป โดยจะเน้นที่ “**ความเชื่อมโยงกับตัวผู้ทำธุรกรรมเป็นสำคัญ**” คือระบุได้ว่าผู้ทำธุรกรรมคือบุคคลนั้นจริง ๆ หรือได้รับความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวจริง

